

KLARER ET BARN SIG BEDRE I SKOLEN, HVIS FORÆLDRE LÆSER HØJT FOR BARNET HVER DAG, ELLER GØR DET INGEN FORSKEL? DEN AMERIKANSKE PROFESSOR STEVEN D. LEVITT OG JOURNALISTEN STEPHEN J. DUBNER LEVERER ET KONTANT SVAR I DERES NYE BOG, 'FREAKONOMICS', DER NEDBRYDER EN LANG RÆKKE FORESTILLINGER OM, HVORDAN VERDEN HÆNGER SAMMEN.

HVAD SKABER DEN PERFEKTE FORÆLDER?

Hvad har skolelærere og sumobrydere til fælles? Hvorfor bor pushere hjemme hos deres mor? Og hvad er ligheden mellem Ku Klux Klan og ejendomsmæglere? I bogen 'Freakonomics' fra 2005 tager økonomen Steven D. Levitt og journalisten Stephen J. Dubner fat på en række af livets skjulte sammenhænge. I et af kapitlerne gælder det, hvor stor – eller lille – en rolle forældrene spiller for deres børns resultater i skolen. Forfatterens analyse bygger på programmet Early Childhood Longitudinal Study, foretaget sidst i 1990'erne af det amerikanske undervisningsministerium. Det er et studie af den tidlige barndoms betydning på længere sigt. Programmet, kendt som ECLS, søgte at måle den akademiske fremgang hos mere end 20.000 børn fra børnehaven til femte skoleklasse. Deltagerne var udvalgt over hele USA for at give et akkurat tværsnit af amerikanske skolebørn. Resultatet er en ufatteligt rig samling data, der, når de rette spørgsmål formuleres, har nogle overraskende historier at berette.

Hvorledes får man denne type data til at levere en pålidelig historie? I 'Freakonomics' bruger Levitt og Dubner nationaløkonomens foretrukne trick, regressionsanalysen, til at identificere komplekse sammenhænge. De vidtrækkende data fra ECLS repræsenterer et antal overbevisende forbindelser mellem et barns personlige omstændigheder og den pågældendes skoleresultater. Forfatterne gennemgår sammenhængen mellem 16 faktorer. I dette uddrag handler det om, hvorvidt børn bliver bedre læsere, hvis deres forældre læser højt for dem.

DET BETYDER NOGET: At barnet har mange bøger hjemme.

DET BETYDER IKKE NOGET: At forældrene læser højt for barnet næsten hver dag.

Man har konstateret, at et barn med mange bøger hjemme rent faktisk klarer sig bedre ved skoleprøver. Men regelmæssig oplæsning for et barn påvirker ikke prøveresultaterne. Dette forekommer måske som en gåde. Det fører os lynhurtigt tilbage til vores oprindelige spørgsmål: Præcis hvor meget, og på hvilke måder, har forældre en betydning i forhold til, hvordan deres barn klarer sig i skolen?

Lad os begynde med den positive sammenhæng: Bøger i hjemmet er lig højere testpoint. De fleste vil betragte denne vekselvirkning og slutte sig til en indlysende sammenhæng mellem årsag og virkning. Nemlig: En lille dreng, som hedder Isaiah, har en masse bøger hjemme; Isaiah klarer sig vældig godt ved læseprøverne i skolen; det må være, fordi hans mor eller far regelmæssigt læser op for ham. Men Isaiahs veninde Emily, der også har masser af bøger, rører dem praktisk taget aldrig. Hun vil hellere klæde sin Bratz-dukke ud eller se tegnefilm. Og Emily klarer sig lige så godt til prøverne som Isaiah. Hvorimod deres ven Ricky ikke har nogen bøger hjemme. Men Ricky går på biblioteket hver eneste dag med moderen; Ricky er læsehest. Alligevel klarer han sig dårligere til prøverne end de to andre.

Og hvad får vi så ud af dét? Hvis læsning af bøger ikke afspejler sig i læseprøverne i de første skoleår, kan det så skyldes, at alene bøgernes fysiske tilstedeværelse i huset gør børnene kvikkere? Udøver bøger en eller anden form for magisk osmose på en barnehjerne? Hvis ja, kunne man fristes til ganske enkelt at aflevere en ladning bøger til hvert eneste hjem, hvor der er et barn i førskolealderen. Det er rent faktisk, hvad guvernøren i Illinois forsøgte sig med. I begyndelsen af 2004 fremsatte guvernør Rod Blagojevich en plan om

“Det lader ikke til at betyde alverden, om barnet bliver trukket af sted til museer, får smæk eller sendt til lovpligtig førskoletræning, får læst højt eller ligger og flyder foran fjernsynet.”

at sende en bog om måneden til hvert barn i Illinois fra det øjeblik, de var født, og frem til de kom i børnehaven. Planen ville beløbe sig til \$ 26 mio. om året. Men – hævdede Blagojevich – dette var et livsvigtigt indgreb i en stat, hvor 40 procent af eleverne i tredje klasse læsemæssigt lå under gennemsnittet.

“Når man ejer [bøger], og de er dine egne,” sagde han, “og de bare glider ind som en naturlig del af dit liv, vil det alt sammen bidrage til ... at bøger bliver en del af livet.”

På den måde ville alle børn født i Illinois ende med at have et bibliotek på tres bind, når de nåede skolealderen. Betyder dette så, at de alle ville klare sig bedre i læseprøverne?

Sandsynligvis ikke. (Selv om vi aldrig kan vide det helt sikkert: Det endte med, at lovgiverne i Illinois forkastede bogplanen.) I grunden fortæller ECLS-data heller ikke, at bøger i hjemmet er årsagen til høje karakterer; de fortæller kun, at de to forhold er forbundne.

Hvorledes skal man forklare denne vekselvirkning? Her er en sandsynlig teori: De fleste forældre, der køber en masse børnebøger, er typisk intelligente og veluddannede. (Og de videregiver deres talenter og arbejdsetik til børnene.) Eller de ved måske en hel del om uddannelse og om børn i almindelighed. (Hvad der betyder, at de skaber omgivelser, der opmuntrer og belønner læring.) Den slags forældre tror måske – lige så ufejlbarligt som guvernøren i Illinois – at hver eneste bog for barnet er en talisman, der fører til uhæmmet intelligens. Men de tager sikkert fejl. En bog er faktisk mindre en årsag til intelligens end en indikator. Hvad kan alt dette sige om forældres betydning i almindelighed?

LAD OS SE PÅ OTTE FAKTORER, SOM ECLS-UNDERSØGELSEN FORBANDT MED HØJE KARAKTERER:

- Barnets forældre er højt uddannede.
- Barnets forældre har høj socioøkonomisk status.
- Barnets mor var tredivede eller mere ved det første barns fødsel.
- Barnet havde lav fødselsvægt.
- Barnets forældre taler engelsk i hjemmet.
- Barnet er adopteret.
- Barnets forældre involverer sig i skolens forældreråd.
- Barnet ejer mange bøger.

OG DE OTTE FAKTORER, SOM IKKE HÆNGER SAMMEN MED HØJE KARAKTERER:

- Barnets familie er intakt.
- Barnets forældre er for nylig flyttet ind i et bedre kvarter.
- Barnets mor arbejdede ikke i tiden fra fødslen og til børnehaveralderen.
- Barnet deltog i lovpligtig førskoletræning.
- Barnets forældre tager tit barnet med på museum.
- Barnet får jævnligt smæk.
- Barnet ser ofte tv.
- Barnets forældre læser for barnet næsten hver dag.

Skal man overdrive en smule, så beskriver den første liste, hvem forældrene selv er; den anden beskriver, hvad forældrene gør. Forældre, der er veluddannede, har succes og er sunde, tenderer til at have børn, som klarer skoleprøverne godt; men det lader ikke til at betyde alverden, om barnet bliver trukket af sted til museer, får smæk eller sendt til lovpligtig førskoletræning, får læst højt eller ligeså og flyder foran fjernsynet.

For forældre – og eksperter i opdragelse – der går ind for tanken om at servicere børnene i alle ender og kanter, kan dette lyde som en trist nyhed. Faktum er, at opdragelse lader til at være alt for overvurderet.

Men det betyder ikke, at forældre er uden betydning. De betyder faktisk en hel del. Her følger gåden: Når de fleste tyr til en bog om børns opdragelse, er det for længst for sent. Det meste af det, der

betyder noget, er afgjort længe forinden – hvem man er, hvem man er gift med, og hvorledes man lever sit liv. Er man intelligent, hårdtarbejdende, veluddannet, vellønnet og gift med én, der er lige så heldig, så er der større sandsynlighed for, at børnene får succes. (Det gør heller ikke noget, hvis man er ærlig, betænksom, kærlig, og videbegærlig om verden.) Men det er ikke så afgørende, hvad man gør som forælder; det afgørende er, hvem man er. I så henseende er en overomsorgsfuld forælder meget i retning af en politisk kandidat, der mener, at det er penge, der afgør valg, hvorimod når sandheden skal frem, kan alverdens penge ikke sikre en kandidat valg, hvis vælgere fra starten af ikke kan lide vedkommende.

I en undersøgelse med titlen 'The Nature and Nurture of Economic Outcomes' tog økonomen Bruce Sacerdote fat på diskussionen om natur kontra opdragelse ved at anlægge en langsigtet kvalitativ synsvinkel på opdragelsens effekter. Han anvendte tre studier over adoptering, to amerikanske og en britisk. Alle rummer dybtgående data om de adopterede, deres adoptivforældre og deres biologiske forældre. Sacerdote fandt ud af, at forældre, der adopterer børn, typisk er mere intelligente, bedre uddannede og bedre lønnede sammenholdt med spædbarnets biologiske forældre. Men adoptivforældrenes fortrin havde lille effekt på børnenes skoleresultater. Som det også fremgår af ECLS-undersøgelsens data, klarer adopterede børn sig relativt ringe i skolen; enhver indsats fra adoptivforældrenes side modvirkes tilsyneladende af genernes kraft. Men Sacerdote fandt ud af, at forældrene ikke i al evighed var magtesløse. På det tidspunkt, hvor de adopterede børn nåede voksenalderen, skilte de sig soleklart ud fra den skæbne, deres intelligenskvotient alene ville have indikeret. Sammenholdt med lignende børn, der ikke var bort-adopterede, var det langt mere sandsynligt, at de adopterede ville gå i college, have et vellønnet job og vente med at gifte sig, indtil de var over teenage-årene. Det var indflydelsen fra adoptivforældrene, der gjorde forskellen, konkluderede Sacerdote.

Uddrag fra kapitlet 'Hvad skaber den perfekte forælder?' i 'Freakonomi', som udkommer på dansk på forlaget Fyrbakken i december 2005. For mere information om den danske udgivelse kontakt redaktør Erik Jørgensen på jorgensen@swipnet.se

STEVEN D. LEWITT

Professor ved University of Chicago. Han modtog for nylig den prestigefyldte John Bates Clark Medal, som hvert andet år tildeles den bedste amerikanske økonom under 40.

STEPHEN J. DUBNER

Journalist på New York Times og The New Yorker.